

Pred kratkim (30. junija 1973) je doseglo praznovanje tisočletnice nastanka freisinškega gospostva svoj višek. Skoraj istočasno (28. junija 1973) je slavil 70-letnico rojstva zgodovinar Škofje Loke in loškega gospostva, eden naših najpomembnejših agrarnih in socialnih zgodovinarjev, dr. Pavle Blaznik, znanstveni svetnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani.

Ob 60-letnem jubileju (1963)) je prikazal France Planina v Loških razgledih (X. 212—215) na prikupen način Blaznikovo življensko pot ter ocenil njegovo delo in njegove izredne zasluge. To je mogel tem bolj upravičeno storiti, ker sta oba Ločana, živela v otroških in mladostnih letih v isti Nunki ulici tako blizu drug poleg drugega, da je zadoščalo Pavlu, da potrka na vmesno hišno steno ter s tem povabi Franceta na razgovor ali skupno akcijo. To idealno prijateljstvo je raslo z leti, ostalo neskaljeno do danes in je rodilo velike sadove tudi za Škofjo Loko, kar je ob prazniku tisočletnice še posebno vidno.

Morda je res vplivalo okolje ob vznožju takrat nedostopnega in zato skrivnostnega gradu na mladega Blaznika. Le nekaj korakov stran od njegovega doma sem preživel tudi jaz svoja otroška leta v »kasarni«. V posebno živem spominu mi je ostal tudi starološki grad, kjer so neke kratki igrali historične igre; tedaj sem prvič videl viteške opreme, hebarde in samostrele. Vendar zunanji vtisi v zgodovinskem mestu z vsemi svojimi posebnostmi po mojem mnenju niso mogli zadoščati, da se je Pavle odločil v 5. razredu šentviške gimnazije posvetiti se po končani srednji šoli študiju zgodovine. V tem pogledu tudi predavanja njegovega bolj povprečnega profesorja zgodovine niso mogla odločujoče vplivati. Zdi se mi, da je zelo zgodaj samostojno in preudarno misleči Blaznik sam koval svojo življensko pot.

Na veliko srečo je dobil na ljubljanski univerzi dva odlična profesorja zgodovine. Najmočnejše je vplival nanj dr. Ljudmil Hauptmann (prim. Prof. dr. Ljudmil Hauptmann. *In memoriam*. NRazgl. 1968, 8. 6. str. 323). Kot predavatelj je pritegnil in navdušil svoje študente. Nadobudnega Blaznika je znal postopoma uvajati v sodobne načine proučevanja gospodarske in družbene zgodovine, mu odpiral pota v razumevanje in uporabljanje najrazličnejših virov, začeni s katastrskimi mapami in urbarji, poleg pisanih virov tudi arheoloških, toponomastičnih in jezikovnih pripomočkov. Za poglobljeni študij mu je izbral takšno problematiko, ki je bila Blazniku najbližja, t. j. študij tokov kolonizacije Selške doline. Tako ga je usposabljal za bodo-

čega zgodovinarja slovenskega kmeta. V tem času je mladi študent zlasti v počitnicah še s posebnim veseljem obredel dolino in menim, da skoraj ni bilo kmetije ali bajte, ki si je ne bi od blizu ogledal. Morda je že takrat vzljubil Ratitovec, ki mu je še danes kraj zaželene rekreacije. Jeseni 1926 je odšel prof. Lj. Hauptmann v Zagreb, od tam pa je došel prof. dr. Milko Kos. Tako je bila Blaznikova disertacija prva, pri kateri je pomagal z nasveti in jo odobril. Storil je to tem lažje in raje, ker je njegov rod izvirjal iz Selške doline.

Veseli do znanstvenega raziskovanja je raslo. Objavi disertacije »Kolonizacija Selške doline«, Lj. 1928, je sledila še isto leto specialna historično - geografska študija »Bitenj« (GV IV. 1928, 88 - 98). Še leta 1963 se je povrnil k svojim ugotovitvam »K problemu nastanka Bitnja na Sorškem polju« (LRazgl. X. 1963, 215). Posebej je razčlenil »Posestne razmere v Selški dolini« (GV X. 1934, 1-66) in dal leta 1938 kot pendant k Selški dolini »Kolonizacija Poljske doline« (GMDS XIX. 1938, 1-62). V vprašanjih kolonizacijske zgodovine je užival kmalu velik ugled in imel na drugem zborovanju slovenskih zgodovinarjev na Ptujski gori leta 1940 poleg svojega akademskega učitelja prof. dr. M. Kosa kot referat »O metodah proučevanja kolonizacijske zgodovine« (ČZN XXXV, 1940, 33-39). Ker ima vprašanje poljske razdelitve za raziskovalca naselitvene zgodovine izreden pomen, je ponovno poudaril stališče zgodovi-

narja ob publikacijah geografa prof. Sv. Ilešiča (ZČ V. 1951, 369-372, XIV. 1960, 264-266).

Odlično usposobljen je opravljal Blaznik službo srednješolskega učitelja zgodovine na gimnaziji v Celju. Svojim dijakom je znal mnogo nuditi. Pogosto sem ugotovil, s kakšnim spoštovanjem se ga spominjajo njegovi bivši učenci, ki jim je posredoval temeljito strokovno znanje, pa tudi z besedo in dejanjem skušal vzgojiti v krepke značaje.

Pri tem pa ni zanemarljivo ljubljene Škofje Loke. Ko so loški obrtniki priredili leta 1936 obrtno-industrijsko razstavo in je France Planina zbral vrsto cehovskih starin, je vzniknila misel loškega muzeja in z njim tesno povezanega Muzejskega društva, pri katerem je odslej na vodilnem mestu deloval naš jubilan. Ob omenjeni razstavi je napisal Blaznik študijo »O cehih na Slovenskem«, ki jo je kot poseben odtis založilo Muzejsko društvo v Škofji Loki (1940).

Težki časi, ki so nastopili z nemško okupacijo, so močno prizadeli prof. Pavla Blaznika in njegovo družino. V Celju je moral pustiti vse imetje z bogato knjižnico in gradivom za nadaljnje znanstveno delo. Odšel je v Ljubljano, odtod v Dalmacijo k partizanom. Šele leta 1945 se je vrnil v Ljubljano, moral pa je žrtvovati še nekaj dragocenih let za razne javne, organizacijske in podobne posle, tako ugotavljanju vojne škode na kulturnozgodovinskih spomenikih, restituciji odnesenega arhivskega gradiva (prim. *Arhivi v Severni Sloveniji v dobi nemške okupacije*, (Arhivist I. 1951, 20-26). Velike zasluge si je pridobil tudi kot direktor obnovljene celjske gimnazije.

22. aprila 1950 je bil imenovan za znanstvenega sodelavca pri Institutu za politično ekonomijo ekonomske fakultete univerze v Ljubljani. Ta je bil ustanovljen po iniciativi tedanjega dekana prof. Danila Vojske. Blaznik je pripadal prvi ekipi znanstvenih sodelavcev omenjenega instituta (dr. Pavle Blaznik, Ivan Mohorič, Drago Potočnik, dr. Josip Žontar). Blaznik je zastavil z veliko energijo tam, kjer je zaradi vojne moral prekiniti z delom. Tako je nastalo obsežno delo »Kolonizacija in kmetstvo podložništvo na Sorškem polju« in »Zemljiška gospodstva na besniškem ozemlju« SAZU 1, Razprave 1953, 139-242, 243-276. Odlomek iz prve razprave »Loški vitezi in mestni plemiči«, je objavil Škofjeloški prosvetni list 1953-54, III. 59-62. Iz raznih vzrokov se pa delo v historični smeri v institutu za politično ekonomijo ni moglo razviti. Blaznik je odšel v Državni arhiv Slovenije v Ljubljano, kjer je med drugim pomagal pri inventariziranju arhivskih fondov (prim. ZČ XVI. 1962, 277-279).

VI. zborovanje slovenskih zgodovinarjev v Celju in Laškem (aprila 1950) je dalo pobudo

za načrt »Leksikona gospodarske in družbene zgodovine Slovencev« (do 1945) Vodstvo dela je prevzela sekcija za občo in narodno zgodovino po zaslugi akademika prof. dr. M. Kosa leta 1948 pri SAZU ustanovljenega Instituta za zgodovino. Sprva je bilo tu torišče samih zunanjih sodelavcev, ki so pripravljali shemo skupin gesel in njihove podrobne razčlenitve. Leta 1957 pa je bil postavljen Pavle Blaznik za prvega stalnega nameščenca omenjenega instituta. Kot tajnik odseka je znal nad vse uspešno usmerjati delo in je postal njegov »spiritus agens«. Pripomogel je tudi, da so našli obliko enciklopedične obravnave snovi po panogah in da so osredotočili delo na prvo skupino »Agrarne panoge«; Blaznik je tudi opozoril javnost na publikacijo, ki jo pripravljajo (NRazgl 1958, 23. 8., Primorski dnevnik, Trst 1958, 21. 9.).

Neomajno zvest je ostal Blaznik stavljeni nalogi, pa prouči in prikaže zgodovino freisinške posesti na Kranjskem, posebej pa loškega gospostva. Zdaj je imel poleg tiskanih virov in domačih arhivalij tudi münchensko gradivo na razpologo (prim. *O zbirki mikrofilmov v škofjeloškem muzeju*, Arhivist VIII. 1959, 61-65). Leta 1954 je opozoril na spomine nekdanje povezanosti Freisinga s Kranjsko in zlasti s Škofjo Loko »Na obisku v Freisingu« [LRazgl I (1954) 55-64]. Prikazal je »Freisinško županijo Dovje na Gorenjskem« [ZČ IX. (1955) 7-25] in »Zemljiška gospostva v območju freisinške dolenske posesti« (SAZU 1. Razprave IV/6. 1958, 94 str.). Vse druge publikacije obravnavajo loško ozemlje in jih je objavil skoraj izključno v Loških razgledih, zborniku Muzejskega društva v Škofji Loki. Razdelil bi jih v tri skupine. K prvi najmanjši štejejo: »Gradovi na loškem ozemlju« [Kron I (1953) 97-102], »Zgornji stolp na Kranciju in Stari grad pod Lubnikom ter njuni gradiščani« [LRazgl III (1956) 79-88] ter »Iz življenja loškega plemstva v 17. stoletju« [LRazgl XVII (1970) 33-39]. Težišče publikacij je v drugi skupini, ki obravnava zemljiško gospostvo in kmetске podložnike: »Zahodna meja loškega gospostva po urbarju iz leta 1630 in po skici iz 1771« [LRazgl XVI (1969) 105-111], »Popis kmetij na ozemlju loškega gospostva leta 1510« [LRazgl V (1958) 119-126], »Odkod priimek Tavčar« [GV 1960, 27-31], »Položaj Visočanov v loškem gospostvu« [LRazgl XIII (1966) 141-143], »Struktura agrarne posesti na tleh loškega gospostva do srede 18. stoletja« [LRazgl XII (1965) 25-29], »Analiza neposredne obremenitve grunta v Krnicah v Poljanski dolini 1630« [Kron XVII (1969) 20-23], »Stare prometne povezave med Škofjo Loko in Freisingom« [LRazgl XV (1968) 49-55], »O podeželski obrti na loškem ozemlju do začetka 16. stoletja« [LRazgl VI (1959) 91-97], »Spremembe v pravnem položaju

ju loškega teritorialnega gospodstva v 16. stoletju» [SAZU 1. Razprave 5 (1966) 319-341], »Loško gospostvo v času Eggenbergovega namema (1591-1604)« [LRazgl XI (1964) 43 - 49], »Upori loških podložnikov konec XV. in v začetku XVI. stoletja« [LRazgl II (1955) 65-70], »Odmev velikega tolminskega punta na tleh loškega gospostva« [LRazgl X (1963) 84-96].

Tretja skupina odkriva preteklost meščanske naselbine Škofje Loke: »K problemu nastanka Škofje Loke in njenega notranjega razvoja v srednjem veku« [ZČ XIX-XX (1965/66) 153 - 160], »Od reverza (1589) do transakcije (1637). Borba loških meščanov z zemljiškim gospodom za utrditev mestne avtonomije« [LRazgl XIV (1967) 51-60], »Ime Puštal in njegov pomen« [LRazgl IX (1962) 219], »Loško mestno obzidje« [LRazgl IV (1957) 15-24], »Obrti v Škofji Loki v srednjem veku« [LRazgl VII (1960) 80-87], »Trgovske zveze Škofje Loke in Reke v luči notarske knjige Antona de Renno de Mutina (1436-1461)« [LRazgl VIII (1961) 75-82], »Prometne zveze preko Poljanske doline v freisinški dobi« [LRazgl XIII (1966) 37-43], »Loški meščan Jernej Junaver« [LRazgl VIII (1961) 83], »Reformacija in protireformacija na tleh loškega gospostva« [LRazgl IX (1962) 71-104]. V letnem semestru 1967 je predaval Blaznik kot gost na filozofski fakulteti univerze v Münchnu o freisinški škofiji in kolonizaciji loškega gospostva v srednjem veku [Das Hochstift Freising und die Kolonisation der Herrschaft Lack im Mittelalter. Litterae slovenicae 5. München 1968, 24 str.]. Na željo akademika prof. M. Kosa je priredil Blaznik edicijo »Urbarji freisinške škofije«, SAZU, Viri za zgodovino Slovencev 4. Lj. 1963, 472 str. in karte. Tako smo dobili vzorno, kritično izdajo, kakor jih je dal doslej le prof. M. Kos.

Le izjemoma je posvetil svoj dragoceni čas obravnavam izven freisinške posesti. Tako je naprošen prispeval pripravljalnim delom za zgodovino Ljubljane: »Doneski k historični topografiji ljubljanske okolice« [ZČ VI-VII (1952/53) 391-397] in »Zemljiška gospostva v Ljubljani in njeni okolici« [Iz starejše gospodarske in družbene zgodovine Ljubljane. Publikacije Mestnega arhiva ljubljanskega. Razprave 2. Lj. 1970, 27-96]. Enako je prikazal v Spominskem zborniku »900 let Kranja« 1960 »Obveznosti podložnikov do zemljiških gospodov v območju Kranja« (84-104). Ker je v Institutu za zgodovino tudi sistematično zbiral gradivo za historično topografijo slovenskih dežel, je smatral za svojo dolžnost, da opozori na pomanjkljivo in površno lokalizacijo naselbinskih imen v izdajah urbarjev dunajske akademije znanosti in umetnosti: »Topografija vitanjskega urada v luči urbarja iz 1404« [ČZN n. v. 2 (1969) 96-103] in »Topografija srednjeveške ptujske do-

minikanske in minoritske hubne posesti v Jeseniškem uradu (Haloze) [ČZN n. v. 5 (1969) 211-216]. Načelno se je dotaknil tega vprašanja »O metodah in nekaterih rezultatih pri ugotavljanju lokalizacij krajevnih imen« [Onomastica Jugoslavica 2 (1970) 3-11].

Kot mojster krajevnega zgodovinopisja je želel dati ljubiteljem te zvrsti zgodovine napotke: »Pota in vidiki slovenske krajevne zgodovine« v Kroniki, časopisu za krajevno zgodovino 1955 (145-150), čigar uredniškemu odboru je pripadal vrsto let in mnogo pripomogel k visoki ravni omenjenega glasila.

Delo pri redakciji »Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev 1. Zgodovina agrarnih panog«, Ljubljana 1970, 651 str. je terjalo od Blaznika celega človeka, zlasti odkar je pričel prof. dr. M. Kos bolj in bolj bolehati. Pod vplivom uredniškega posla je razširil študij problemov na celotno Slovenijo. O tem pričajo naslednje študije: »Enote kmetijskih gospodarstev na Slovenskem« [Kron IX. (1961) 129-134] in »Posebnosti starejše agrarne strukture na Dolenjskem« [Kron XIV. (1966) 1-8] V navedenem 1. zvezku Zgodovine agrarnih panog so iz Blaznikovega peresa naslednji zgoščeni sestavki: »Kolektivna kmečka posest« (149-160), »Enote individualne posesti« (161-184), »Poljska razdelitev« (185-196) »Kmečka naselja« (611-616), sodeloval pa je pri geslih: »Kolonizacija in populacija« (29-127) in »Enote agrarne posesti« (147-148).

Ob občudovanja vredni ekonomiki dela je uspelo Pavlu Blazniku tudi dovršiti do tisočletnice ustanovitve freisinškega loškega gospostva (1973) sintezo vseh dosedanjih študij o loškem ozemlju s posebnim ozirom na gospodarski in družbeni razvoj v obdobju od ustanovitve (873) do sekularizacije (1803) in jo izdati v knjigi: »Škofja Loka in loško gospostvo (973-1803)«, Lj. 1973, XII, 564 str. Kratak povzetek njene vsebine je objavil pod naslovom: »Zgodovinski razvoj freisinškega loškega gospostva« [LRazgl XIX (1973) 15-47]. Ko so jugoslovanski narodi obnavljali spomine na kmečke punte v preteklosti, je sodeloval tudi Blaznik na simpoziju v Donji Stubici in priobčil študijo »Razvoj fevdalne rente v slovenskih pokrajinah do 16. stoletja« [Kmečki punti na Slovenskem. Situla. Razprave Narodnega muzeja v Lj. 13. Lj. 1973, 35-44].*

* Kratice: ČZN = Časopis za zgodovino in narodopisje, GMDS = Glasnik muzej. društva za Slovenijo, GV = Geografski vestnik, Kron = Kronika, Lj = Ljubljana, LRazgl = Loški razgledi, NRazgl = Naši razgledi, SAZU = Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ZČ = Zgodovinski časopis.

Pavle Blaznik je posvetil celo svoje življenje zgodovinski vedi. O tem priča navrhna bera njegovih razprav, na katere je lahko ponosen. Ob 70. rojstnem dnevu mu voščim, da bi mogel zdrav, krepak in odločen še mnogo leta uspešno ustvarjati kakor doslej. Pose-

bno pa želim, da bi sledila njegovemu zgledu mlajša generacija slovenskih zgodovinarjev, se predano udejstvovala v svoji stroki in stalno se izpopolnjevale dosegla vrhunske uspehe, kakor jih je naš jubilant.

Josip Zontar

